

LEESVAARDIGHEID

Over nut, noodzaak, tegenzin, motivatie en hoop

PISA ONDERZOEK

- Uit het meest recente onderzoek over leesvaardigheid in Europa blijkt dat het niveau van leesvaardigheid opnieuw gedaald is.
- Nederland is voorbijgestreefd door alle OESO-landen én 14 EU-landen.
- De sterkte van de daling neemt jaarlijks toe.

IN HET NIEUWS

- De nationale peiling **Leesvaardigheid einde (s)bo 2020-2021** van de Inspectie van Onderwijs toont dat minder dan de helft van de Nederlandse basisschoolleerlingen nog het basale streefniveau 2F haalt. De dalende trend is zorgwekkend.
- De leesvaardigheid van Nederlandse jongeren daalt steeds harder, zeker in vergelijking met andere landen. Dat blijkt uit Pisa, een wereldwijd onderzoek naar de leerprestaties van vijftienjarigen dat elke drie jaar wordt uitgevoerd. In 2023 stond Nederland op de één na laatste plaats!
- Nederlandse tieners hebben minder plezier in lezen
- Leesplezier daalt met leeftijd. Niet alleen de vrij technische inhoud van het schoolvak Nederlands, maar ook smartphones spelen hierbij een grote rol.

VROEGER WAS ALLES BETER?

- Exameneisen 1984 Nederlands:
 - 32 boeken van middeleeuwen tot heden
 - CSE:
 - Schrijf een **opstel** en kies hierbij uit de volgende tien titels
 - Lees de volgende **tekst(en)** en maak de vragen
- Op de meeste scholen vier uur per week Nederlands in elke klas op elk niveau. Examenklassen vaak vijf uur!
- Bibliotheken drukbezocht
- Boekenkasten, Winkler Prins

EN OP DE RSG ENKHUIZEN?

- Het niveau van leesvaardigheid en schrijfvaardigheid is tot ongeveer twintig jaar geleden min of meer gelijk gebleven. Daarna ging het hardhollend achteruit.
- De relatie tussen schrijven en lezen is veranderd: schrijven is geen typen.
- Het schoolvak Nederlands staat onder druk. Het docententekort is nijpend. Gezien de aard van het examen zijn de lessen gericht op technische aspecten van taal.
- Literatuur krijgt in het programma op scholen te weinig aandacht. Leesplezier lijkt ondergewaardeerd begrip. Ook thuis. Ook in de samenleving.
- De komst van smartphones, pc's en tablets heeft gezorgd voor veel veranderingen

DE JEUGD VAN TEGENWOORDIG

- Op de mavo lezen leerlingen in de bovenbouw 8 boeken zelfstandig
- Op de havo lezen de leerlingen in de bovenbouw in totaal 8 boeken zelfstandig
- Op het vwo lezen de leerlingen in de bovenbouw in totaal 12 boeken zelfstandig
- Op havo en vwo hebben leerlingen in de onderbouw 2 uren per week Nederlands, m.u.v. de brugklas (3)
- Op het examen Nederlands wordt alleen leesvaardigheid/tekstbegrip getoetst. Schrijfvaardigheid is geen onderdeel van het CSE, behalve op de mavo. Schrijven wordt wél in alle jaren voorafgaand aan het CSE getoetst.
- Bij alle vakken, ook de exacte, wordt meer en meer een beroep gedaan op leesvaardigheid.

DIGITALE WERELD

- Gemiddeld besteden mijn bovenbouwleerlingen rond de vijf uur per dag aan “schermtijd”.
- Gemiddeld heeft de gemiddelde leerling uit mijn klas thuis de beschikking over minstens vier streamingsdiensten. Tv kijken is uit, streamen is er voor in de plaats gekomen.
- Boeken zijn uit interieurs verdwenen. Bibliotheken zijn uit kleine plaatsen en dorpen verdwenen. Lezen van papier ligt minder voor de hand.
- In een klas van 30 leerlingen heeft 1 leerling thuis een papieren krant. Opiniërende teksten worden vrijwel niet meer gelezen.
- Met één klik op de knop heeft iedereen toegang tot informatie. De Winkler Prins ligt niet eens meer in de kringloopwinkel.
- Typen is in, schrijven is uit. Een beugel voor scheve tanden is een goed idee. Schrijfles? Niet nodig..... Een onleesbaar handschrift wordt vaak vertederd omschreven met een term als “hanepoten”.

THUIS OF IN DE KLUIS!

- Sinds 1 januari 2025 geldt er op de RSG een telefoonverbod. Telefoons liggen thuis óf in de kluis.
- Waar vóór die tijd communiceren in gewone taal amper gebeurde, lijkt dit tij langzaam te keren: groepjes pratende leerlingen, “stoeien”, spelletjes, etc.

LEZEN EN SCHRIJVEN IN COMBINATIE

- **Schrijven is hersengymnastiek**

De linker- en rechterhelft van onze hersenen werken samen. Diverse processen in de hersenen worden geactiveerd: motoriek, ruimtelijk inzicht, klank-tekenkoppeling, taal en emotie. En de motorische handeling van het schrijven ondersteunt het geheugen om teksten te kunnen lezen en interpreteren.

ONDERZOEK

- Lees- en schrijfvaardigheden hebben een grote impact op de nationale ontwikkeling. Ze bevorderen een geïnformeerd burgerschap, stimuleren economische groei en bevorderen sociale vooruitgang .7 jan 2025
- “Verhalen zijn brandstof voor het brein. En dat maakt lezen zo belangrijk.”
(Jelle Jolles, klinisch neuropsycholoog en hersenwetenschapper)

- Fictie lezen blijkt met name positief samen te hangen met de vaardigheid van leerlingen om lange, doorlopende teksten te kunnen begrijpen ([Jerrim & Moss, 2019](#)). Vijftienjarigen die teksten lezen voor school die meer dan honderd pagina's tellen, presteren bovendien sterker op leesvaardigheid ([OECD, 2021](#)).
- Op jonge leeftijd regelmatig lezen is goed voor onze hersenen, blijkt uit Brits onderzoek.
- Kinderen die voor hun twaalfde verjaardag tot twaalf uur per week voor hun plezier lezen, scoorden in de puberteit beter op cognitieve tests. Ook hadden de hobbytezertjes later een betere mentale gezondheid.

HERSENEN VAN NU

- In hoofden van kinderen worden tegenwoordig steeds “kortere zenuwbanen” aangelegd. De digitale wereld vraagt om snelheid van handelen. Antwoorden op vragen zijn binnen 1 seconde oproepbaar.
- Effect:
 - Het geduld om na te denken over vraagstukken wordt minder.
 - Verbanden worden minder duidelijk
 - Concentratie voor langere stukken tekst wordt moeilijk
 - Afleiding lijkt noodzakelijk te worden

TAALBELEID

- Taal speelt een actieve rol in alle vakken. In alle lessen wordt taalbewust lesgegeven aan de hand van 31 indicatoren. Het proces wordt intensief gevolgd dmv lesbezoeken en elke twee jaar geëvalueerd.
- Expliciete aandacht voor schooltaalwoorden naast vaktaal.
- Structurele ouderinformatie over taalontwikkeling en aanpak.
- Structureel gesprek PO-VO aangaande doorgaande leerlijn taal.
- Handschriftbegeleiding

EN WAT NU?

- Goed voorbeeld doet goed volgen. Lees en praat over actualiteit. Vraag over wat er gelezen is en.....
- Lees zelf
- Ga de strijd aan met de smartphone. Wachten op beleid duurt te lang!
- Haal boeken in huis. De openbare bibliotheken zijn gratis tm 18 jaar
- Raad boeken aan van NU. Boeken die volwassenen van nu ooit op eigen boekenlijsten hadden staan, zijn vaak minder aantrekkelijk.
- Kijk samen boekpromotie-filmpjes op Vlogboek of Tiktok

- Neem niet te snel genoegen met luisterboeken. Het écht lezen van boeken helpt bij het ontwikkelen van woordenschat én bevordert de uiteindelijke lees- en schrijfvaardigheid.
- Laat kinderen schrijven! Natuurlijk is typevaardigheid een vereiste in onze tijd, maar door zelf woorden en zinnen te schrijven stimuleer je een veel groter gebied in de hersenen. Veel leerlingen kunnen blind typen, maar komen van de basisschool af met een vrijwel onleesbaar handschrift. Werk aan duidelijk schrijven! Neem geen genoegen met onleesbaar handschrift, bij het CSE wordt alles wat onduidelijk is fout gerekend. Hoofdletters...
- Houd een handgeschreven "familiedagboek" bij, waarin een ieder dagelijks/wekelijks een bijdrage levert.

- Lees zelf en moedig aan tot lezen! Leerlingen die dagelijks 20 tot 30 minuten lezen, scoren beter op leesvaardigheid.
- Lees mee "op thema".
- Lees verfilmde boeken en kijk samen naar verfilming
- Lees van papier, niet van een scherm.

LEES EN SCHRIJF!